

โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำ ห้วยบางทรายตอนบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตำบลกกตม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

พระราชดำริ

4-009 : คู่มือน้ำห้วยบางทรายตอนบน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีความห่วงใยชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยบางทรายตอนบน ตำบลกกตุ้ม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร โดยเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2537 ได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับพลเอกเทียนชัย จันทมุกดา รองสมุหราช องครักษ์ ณ ศาลาดุสิตดาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน สรุปความว่า

“...ให้กรมชลประทานดำเนินการตรวจสอบสภาพพื้นที่ สภาพการถือครองที่ดิน สภาพน้ำท่า ในลำห้วยสายต่างๆ ตลอดจนสภาพการเพาะปลูกตำบลกกตุ้ม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาศึกษาเบื้องต้น โครงการจัดหาแหล่งน้ำช่วยเหลือการเพาะปลูกและอุปโภคบริโภคของราษฎรบริเวณดังกล่าว ตามที่โครงการในแผนที่ 1:50,000...”

“...ให้ช่วยหาพื้นที่ สำหรับทำ โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อช่วยเหลือราษฎร ที่ขาดแคลนที่อยู่อาศัย และที่ดินทำกิน โดยจัดทำโครงการฟาร์มตัวอย่าง ควบคู่กันไปด้วย เพื่อเตรียมรองรับ ผลผลิตจากหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และมีการจ้างงานให้ราษฎรว่างงานในพื้นที่ได้มีงานทำโดยไม่ต้องไปหางานทำในต่างถิ่น...”

เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ.2537 ได้พระราชทานพระราชดำริกับ นายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน สรุปความว่า

“...ให้พิจารณาวางโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยบางทรายตอนบน ในลักษณะการพัฒนาพื้นที่แบบเบ็ดเสร็จ ประสานส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง มาดำเนินการร่วมกัน โดยเร่งรัดก่อสร้าง อ่างเก็บน้ำในพื้นที่บริเวณนี้ พิจารณาเจาะอุโมงค์เพื่อผันน้ำมาเติมให้กับอ่างเก็บน้ำลำพะยัง การพัฒนาอาชีพของราษฎรและการส่งเสริมศิลปาชีพด้วย...”

ความเป็นมาของโครงการ

สำหรับอ่างเก็บน้ำในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยบางทรายตอนบน ที่กรมชลประทานได้ดำเนินการก่อสร้างเพื่อช่วยเหลือพื้นที่การเกษตรและการอุปโภคบริโภคในเขตโครงการมีทั้งหมด 7 อ่างฯ ความจุรวม 24.528 ล้านไร่ ครอบคลุมพื้นที่ชลประทาน 8,900 ไร่

เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2543 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้นายมัญญ มุกข์ประดิษฐ์ เลขาธิการ กปร. นายปราโมทย์ ไม้กลัด อธิบดีกรมชลประทาน พร้อมคณะเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบบังคมทูลรายงานความก้าวหน้าโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และขอพระราชวินิจฉัยในการดำเนินงานโครงการฯ ดังกล่าว ซึ่งได้พระราชทานพระราชดำริ สรุปได้ดังนี้

อ่างเก็บน้ำมีจำนวนมากแล้ว เร่งดำเนินการทำระบบน้ำ ถ้าสร้างเป็นระบบท่อส่งน้ำจะสิ้นเปลือง

งบประมาณสูงมาก นอกจากนี้จะทำให้ราษฎรไปบุกกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติในบริเวณข้างท่อส่งน้ำด้วย ดังนั้นจึงควรพิจารณาปรับเปลี่ยนมาก่อสร้างเป็นฝายแทน และส่งน้ำไปตามร่องห้วย และเก็บกักน้ำไว้หน้าฝาย ต่อจากนั้นก็ส่งไปช่วยพื้นที่การเกษตรได้ จะประหยัดงบประมาณมากกว่า ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง จึงได้ร่วมกันดำเนินงานสนองพระราชดำริ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายคือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของราษฎรในพื้นที่โครงการฯ ดีขึ้นสมกับที่พระองค์ทรงห่วงใย

ต่อมาเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2537 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริให้ช่วยเหลือราษฎรตำบลกกตูม ในด้านการพัฒนาการประกอบอาชีพ เพื่อพัฒนามาตรฐานการดำรงชีวิต และคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น การพัฒนาพื้นที่พุ่มน้ำป่าไม้ให้คืนสภาพ ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้มีความสมบูรณ์ต่อไป จึงพระราชทานพระราชดำริ ให้เปิดโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยบางทรายตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดมุกดาหาร ครอบคลุมพื้นที่ตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร บนเนื้อที่รวม 102,000 ไร่ และต่อมาได้ขยายพื้นที่โครงการฯ ให้ครอบคลุมพื้นที่บ้านตาเปอะ บ้านด่านช้าง และบ้านโนนสมบูรณ์ ตำบลบ้านค้อ อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร บนเนื้อที่รวม 82,000 ไร่ รวมขอบเขตพื้นที่โครงการฯ ทั้งสิ้น 184,000 ไร่ โดยมีคณะกรรมการบริหารโครงการฯ ได้แบ่งพื้นที่ออกเป็นเขตให้สอดคล้องกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสม จำนวน 4 เขต ดังนี้

- 1) เขตที่ 1 (เขตพัฒนาอาชีพเสริม)
- 2) เขตที่ 2 (เขตพัฒนาการเกษตร)
- 3) เขตที่ 3 (เขตพัฒนาการเกษตร)
- 4) เขตที่ 4 (เขตอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่า)

วัตถุประสงค์ของโครงการ

โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยบางทรายตอนบน มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในเขตโครงการให้มีที่ทำกินเป็นของตนเอง โดยดำเนินการในระบบปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมที่สมบูรณ์แบบ และให้มีการจัดรูปของสหกรณ์การเกษตร
2. เพื่อยกฐานะความเป็นอยู่ของราษฎรให้ดีขึ้น โดยจัดให้มีการพัฒนาอาชีพด้านต่างๆ คือ
 - 1) ด้านอาชีพการเกษตรในเขตที่ 2 และ 3 ได้แก่ การเพาะปลูก การปศุสัตว์ การประมงน้ำจืด
 - 2) ด้านอาชีพในเขตที่ 1 ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร และด้านหัตถกรรมต่างๆ เป็นอาชีพเสริม
3. จัดหาแหล่งน้ำ โดยการก่อสร้างสระเก็บน้ำ และอ่างเก็บน้ำเพื่อเป็นแหล่งน้ำต้นทุนสำหรับช่วยเหลือ

พื้นที่เพาะปลูก และการอุปโภค-บริโภค

4. เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อม ลดการทำลายป่าต้นน้ำลำธาร โดยการป้องกันรักษาป่าที่สมบูรณ์ให้คงสภาพเดิม ส่วนป่าที่ถูกทำลายให้มีการฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพที่สมบูรณ์ดังเดิม

ที่ตั้งพื้นที่โครงการ

โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยบางทรายตอนบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอดงหลวง และอำเภอดำชะอี จังหวัดมุกดาหาร มีพื้นที่รวมทั้งสิ้นประมาณ 184,000 ไร่ สภาพพื้นที่โครงการ มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ 2 อำเภอ คือ

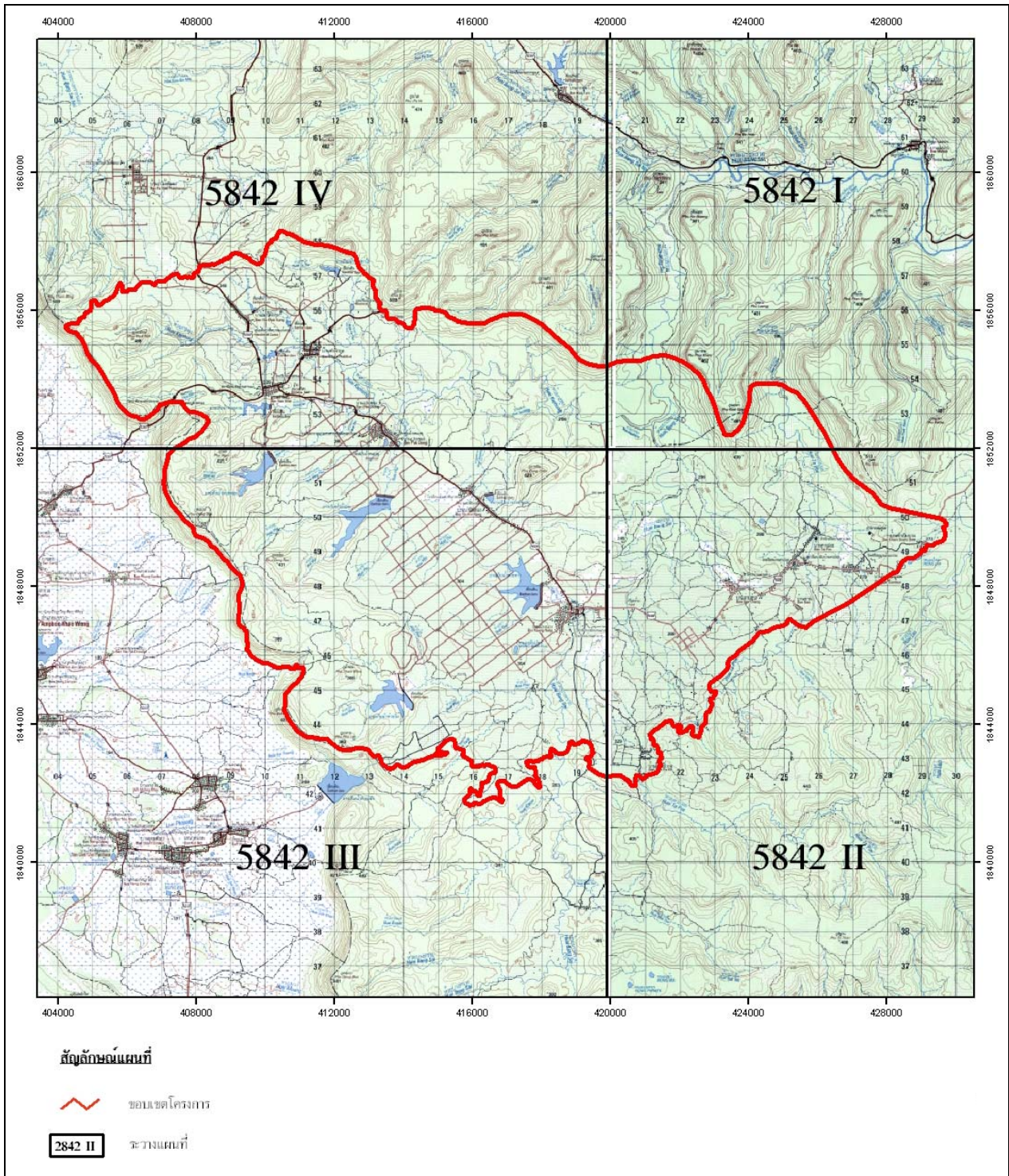
- อำเภอดงหลวง ตำบลกกตูม มีพื้นที่ประมาณ 102,000 ไร่ ประกอบด้วย 11 หมู่บ้านและ 2 ชุมชน
- อำเภอดำชะอี ตำบลบ้านค้อ มีพื้นที่ประมาณ 82,000 ไร่ มีอยู่ 3 หมู่บ้าน และ 2 ชุมชน

พิกัด E 404140 - 428953 N 1842109 - 185867 ลำดับชุด L7018 ระวางแผนที่ 5436 IV

แผนที่แสดงขอบเขต

โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยบางทรายตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินมุกดาหาร สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 4

สถานะข้อมูล : ไฟล์ดิจิทัล (shp.)

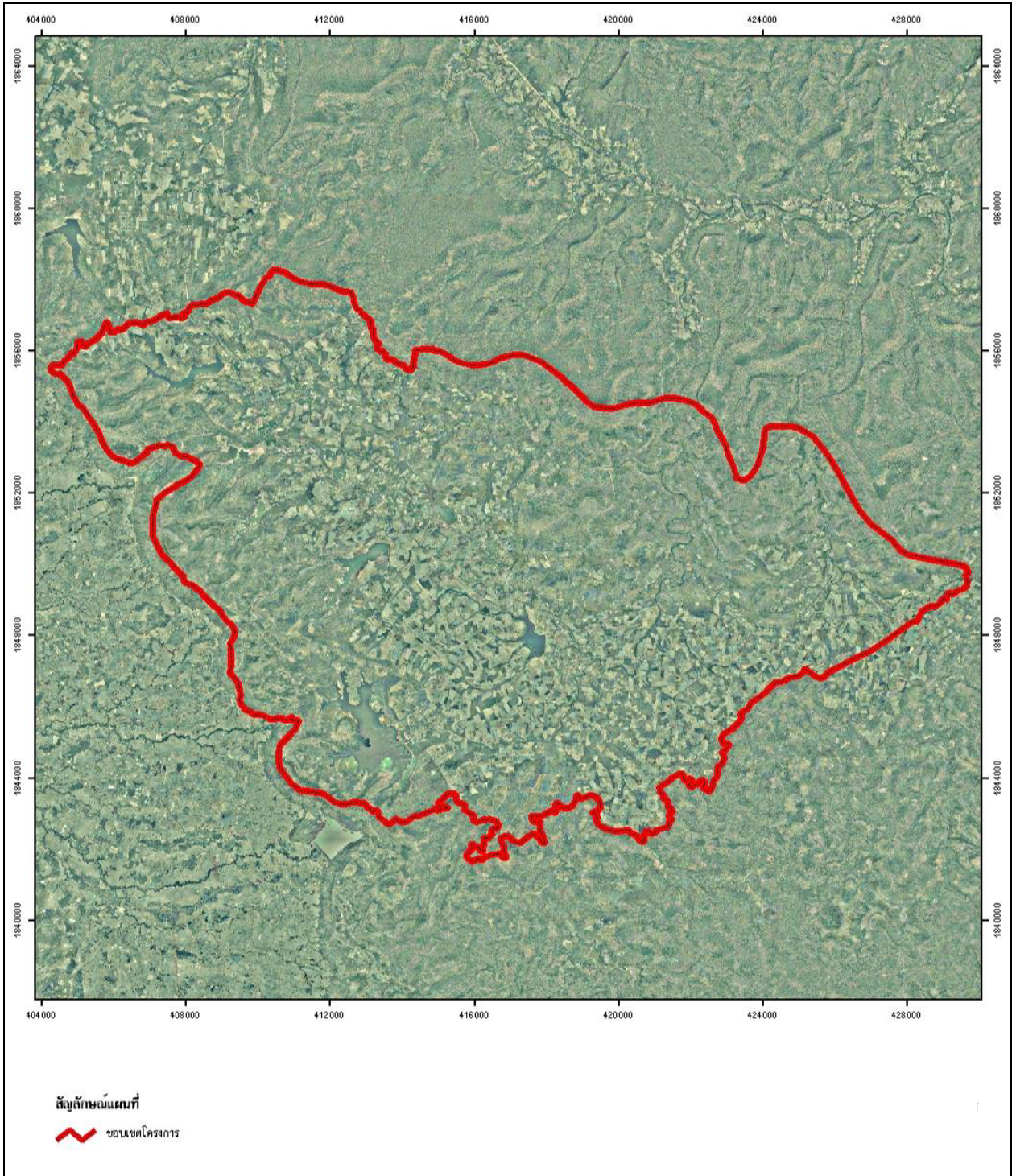
หมายเหตุ : สพด. มุกดาหารให้ สพข.4 ดำเนินการตรวจสอบขอบเขตและจะส่งข้อมูลมาให้

4-009 : ลุ่มน้ำห้วยบางทรายตอนบน

แผนที่แสดงขอบเขต

โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยบางทรายตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินมุกดาหาร สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 4

สถานะข้อมูล : ไฟล์ดิจิทัล (shp.)

หมายเหตุ : สพด.มุกดาหารให้ สพข.4 ดำเนินการตรวจสอบขอบเขตและจะส่งข้อมูลมาให้

4-009 : ลุ่มน้ำห้วยบางทรายตอนบน

กิจกรรมที่มีการดำเนินงานโดยกรมพัฒนาที่ดิน

หน่วยงานรับผิดชอบ : สถานีพัฒนาที่ดินมุกดาหาร และสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 4

งานด้านการพัฒนาที่ดิน : เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร และการอนุรักษ์พัฒนาธรรมชาติ ทำการสำรวจวางแผนการใช้ที่ดิน 102,000 ไร่, ปรับปรุงพื้นที่และจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ, พัฒนาคุณภาพดิน โดยการจัดทำแปลงสาธิตการใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ปุ๋ยพืชสด พื้นที่ดำเนินการ หมู่ที่ 7 ตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง (พื้นที่เขตชลประทานอ่างเก็บน้ำห้วยทา)

1. จัดทำระบบอนุรักษ์ฯ 500 ไร่
 - 1.1 ปรับรูปแบบนาลักษณะที่ 1 36 กม
 - 1.2 ไถบุกเบิกและปรับพื้นที่เพื่อวางระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ 201 ไร่
 2. สาธิตการทำใช้ปุ๋ยหมักอินทรีย์น้ำ 30 ไร่
 3. สาธิตการใช้ปุ๋ยพืชสด 50 ไร่
- พื้นที่โครงการฯ
1. ระบบหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ 300,000 กกล้า
 2. ปรับบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด 1,000 ไร่